

મગની ખેતી પધ્ધતિ

જમીન અને આબોહવા	ગુજરાતમાં મગનો પાક ખરીફ અને ઉનાળુ સિઝનમાં લેવાય આવે છે. મગના પાકને રેતાળ ગોરાડુ અને મધ્યમ કાળી જમીન સૌથી વધુ માફક આવે છે. જમીનમાં સારા નિતારની વ્યવસ્થા હોવી જરૂરી છે. મગના પાકને ગરમ અને સૂકી આબોહવા અનુકૂળ આવે છે. વાવણી સમયે તાપમાન 25-30° સેલ્સિયસ અને પાકની વૃદ્ધિ માટે 30-35° સેલ્સિયસ આદર્શ ગણાય છે.
જમીનની તૈયારી	ખેતરને એક થી બે વાર હળથી ખેડી જમીનને ભરભરી બનાવો. પહેલાના પાકના અવશેષો અને નિંદણ દૂર કરો. જમીનની ફળદ્રુપતા વધારવા માટે હેક્ટર દીઠ 5-10 ટન છાણિયું ખાતર અથવા કમ્પોસ્ટ ખાતર નાખો અને વાવેતર પહેલા જમીનમાં ભેળવી દો.
વાવેતર સમય	ખરીફ પાક: જૂન-જુલાઈ મહિનામાં જ્યારે સારી વરસાદ થાય ત્યારે વાવણી કરવી જોઈએ. ઉનાળુ પાક: ફેબ્રુઆરી-માર્ચ મહિનામાં વાવણી કરી શકાય છે.
વાવેતર અંતર	બે હાર વચ્ચે વાવેતરનું અંતર 30-45 સે.મી. અને બે છોડ વચ્ચેનું અંતર 10-15 સે.મી. રાખો. બીજ 3-4 સે.મી. ઊંડાઈએ વાવો
બીજદર	બીજની માત્રા હેક્ટર દીઠ 15-20 કિલોગ્રામ રાખવી જોઈએ.
બીજ માવજત	વાવણી પહેલા બીજને રાઈઝોબિયમ કલ્ચર (Rhizobium culture) અને ટ્રાઈકોડર્મા દવાથી માવજત કરો. આથી છોડમાં નાઈટ્રોજનનું સ્થાયીકરણ સારું થાય છે અને રોગોથી રક્ષણ મળે છે.
વાવવા લાયક જાતો	સંશોધિત જાતો : ફૂલે હરિત (ફૂલે 444), ફૂલે નીલમ (ફૂલે 70), ફૂલે હર્ષિત (ફૂલે 60) નોટિફાઈડ જાતો : ગુજરાત મગ-4, ગુજરાત આણંદ મગ-5, ગુજરાત મગ-6, ગુજરાત મગ-7, ગુજરાત આણંદ મગ-8 અને ગુજરાત મગ-10
ખાતર વ્યવસ્થાપન	મગ માટે વાવણી પહેલાં જમીન તૈયાર કરતી વખતે 20 કિલો નાઈટ્રોજન, 40 કિલો ફોસ્ફરસ અને 20 કિલો સલ્ફર પ્રતિ હેક્ટરે ચાસમાં ઉંડુ ઓરીને આપવું. સલ્ફર (ગંધક) આપવાથી ઉત્પાદન અને દાણાની ગણવત્તામાં વધારો કરી શકાય છે.
પિયત વ્યવસ્થાપન	મગના પાકને વધુ પાણીની જરૂર હોતી નથી. વાવણી પછી તરત જ હળવું પિયત આપો. ત્યારબાદ જમીનમાં ભેજની જરૂરિયાત મુજબ 10-15 દિવસના અંતરે પિયત આપતા રહો. ફૂલ આવવાના અને શીગો બેસવાના સમયે પાણીની તંગી ન પડવી જોઈએ. ઉનાળુ પાકમાં પિયતની જરૂરિયાત વધુ રહે છે.
નિંદામણ અને આંતરખેડ	મગના પાકમાં વાવણીના બે થી ત્રણ અઠવાડિયા સુધી નીંદણ મુક્ત રાખવું જરૂરી છે. હાથથી અથવા યાંત્રિક રીતે નિંદણ દૂર કરી શકાય છે. જો મજુરોની અછત હોય તો ફ્લુકલોરાલીન (45 ઈ.સી.) 1 કીલો સક્રીય તત્વ પ્રતિ હેક્ટર અથવા પેન્ડીમીથાલીન (30 ઈ.સી.) 1 કીલો સક્રીય તત્વ પ્રતિ હેક્ટર પ્રમાણે 500 લીટર પાણીમાં ઓગાળી પાકના વાવેતર બાદ અને બીજના ઉગાવા પહેલા એટલે કે પ્રિઇમરજન્સ તરીકે જમીન ઉપર પંપથી છાંટવાથી નિંદણનું નિયંત્રણ થઈ શકે છે.

મગમાં રોગ-જીવાત નિયંત્રણ

મોલો-મશી, તડતડીયા તથા સફેદ માખી	<p>આ જીવાતનો ઉપદ્રવ મગના પાકમાં શરૂઆતની અવસ્થાએ જોવા મળે છે. આ જીવાતો છોડમાંથી રસ ચૂસીને નુકસાન કરતી હોવાથી તેની નિયંત્રણ માટે શોષક પ્રકારની જંતુનાશક દવા જેવી કે ડાયમીથોએટ 10 ઈ.સી. @ 10 મિ.લિ. અથવા મિથાઈલઓડીમેટોન 25 ઈ.સી. @ 10 મિ.લિ. અથવા ટ્રાઈઝોફોસ 40 ઈ.સી. @ 20 મિ.લિ. અથવા એસીફેટ પાવડર 75 એસ.પી. @ 10 ગ્રામ અથવા એસીટામીપ્રીડ 20 એસ.પી. પાવડર @ 2 ગ્રામ દવા 10 લીટર પાણીમાં ભેળવી છંટકાવ કરવો.</p>
શીંગો કોરી ખાનારી લીલી ઈયળ	<p>આ જીવાતનો ઉપદ્રવ પાકમાં શીંગો બેસે ત્યારે જોવા મળે છે. આ જીવાત શીંગમાં રહેલ દાણાને નુકસાન કરતી હોવાથી તેનું નિયંત્રણ તાત્કાલિક અને અસરકારક થાય તે જરૂરી છે. તેના રાસાયણિક નિયંત્રણ માટે ફ્લુબેન્ડીયામાઈડ 48 એસ.સી. 0.0096% @ 2 મિ.લિ. અથવા ક્લોરાન્ટ્રાનીલીપ્રોલ 20 એસ.સી. 0.003% @ 1.5 મિ.લિ. દવા 10 લિટર પાણીમાં ઓગાળીને છંટકાવ કરવો. દવાનો પ્રથમ છંટકાવ ફુલ અવસ્થાએ અને બીજો છંટકાવ 15 દિવસ બાદ કરવો.</p>
પાનનો પીળો પચરંગીયો	<p>કઠોળપાકોમાં અને ખાસ કરીને મગમાં આ રોગનો ઉપદ્રવ વધારે જોવા મળે છે. આ રોગ વાયરસથી થતો અને ચૂસિયાં પ્રકારની જીવાતથી પાકમાં પ્રસરતો હોય છે. ઉનાળુ ઋતુમાં વવાતી મગની જાતોમાં છેલ્લા કેટલાક વર્ષથી આ રોગ વધારે પ્રમાણમાં આવતો જણાયેલ છે. જેથી પચરંગીયા રોગથી પ્રતિરોધક જાતોનું વાવેતર કરવું. આ રોગના નિયંત્રણ માટે ચૂસીયા જીવાતનું નિયંત્રણ કરવું હિતાવહ છે.</p>
કાપણી	<p>જ્યારે 70-80% શીંગો પીળી થઈ જાય અને પાંદડા ખરી પડવા લાગે ત્યારે કાપણી કરવી જોઈએ. કાપણીમાં વિલંબ કરવાથી શીંગો તૂટી જવાનો અને દાણા ખરી પડવાનો ભય રહે છે. કાપણી કર્યા બાદ છોડને 2-3 દિવસ તડકામાં સુકવો. ત્યારબાદ શ્રેણરની મદદથી દાણા છૂટા પાડો.</p>

અગત્યની નોંધ : આ સામાન્ય મગની ખેતી પદ્ધતિ છે. તમારા વિસ્તારની આબોહવા અને જમીનના પ્રકાર અનુસાર તેમાં થોડો ફેરફાર થઈ શકે છે. વધુ માહિતી માટે તમારા નજીકના કૃષિ સલાહકાર કે કૃષિ યુનિવર્સિટીનો સંપર્ક કરવો હિતાવહ છે.